

Posudek na diplomovou práci Tomáše Marka

Pojetí vztahu "Já a Ty" u Bubera a Fromma

Cílem práce je nalezení myšlenkových spojníc mezi pojetím „Já a Ty“ u Martina Bubera a koncepcí lásky („umění milovat“) u Ericha Fromma. Název práce by správně měl být poněkud jiný, protože „Já a Ty“ je emblematický výraz Buberova myšlení, který těžko hledat u Fromma, jenž používá odlišnou terminologii. Autor postupuje logicky: nejprve představuje myšlení Martina Bubera, pak filosofii Ericha Fromma, a v poslední části formuluje shody a rozdíly mezi oběma mysliteli. Na začátku (až do s.18) jsou životopisné črty, které lze považovat za jakési srovnávací životopisy v žánru, který známe od Plútarcha. Je otázka, zda jsou v odborné práci zapotřebí, když z nich v teoretické části v podstatě nic nevyplývá.

Představení Buberovy a Frommova filosofie je solidní a interpretačně zdařilé. Autor postupuje promyšleným způsobem a věnuje se všem důležitým koncepcím obou autorů, které se vztahují k tématu. K těmto částem nemám zásadních výtek. Je to reprodukce základních myšlenek těchto autorů. Oceňuji, že předkladatel zvýraznil Buberovu kritickou distanci vůči pojetí křesťanství jako redukci spásy na individuální spásu naší duše (s. 38). Tato kritika by se dala najít i u Fromma. Autor píše, že „přes jisté neshody však mnoho křesťanských teologů vyzdvihuje význam Buberovy dialogické filosofie.“ Zde by mohl být uveden český teolog Zdeněk Trtík, který v knize „Vztah já a ty a křesťanství“ de facto rozvíjí Buberovy myšlenky právě z křesťanské perspektivy. Nepřesná formulace (s.32): „Rozmach vědy na přelomu 19. a 20. století s sebou nese i vznik psychologie. Autorem první teorie psychologického vývoje člověka je Sigmund Freud.“ Za zakladatele moderní psychologie se obecně považuje Wilhelm Wundt, psychologický vývojem člověka se zabýval už před Freudem např. český polyhistor a významný pedagog Karel Amerling.

V kapitolách o Frommovi se autor zabývá všemi příslušnými tématy, jímž je pojetí svobody, modus vlastnictví a bytí, čtyři formy překonání samoty, pět typů lásky. Občas dává příliš najevo své osobní a teoreticky nepodložené sympatie: „Frommova filosofie nezachází tak jemně spojmy, jako je tomu v případě Martina Bubera. Dle mého názoru není tak hlubokým myslitelem jako Buber a na rozdíl od něho nevytvořil svoji vlastní osobitou filosofii“ (s. 43). Např. Frommovo pojetí lásky, o kterém autor sám hovoří, je propracovanější a mnohotvárnější než její Buberovo chápání postavené pouze na dvou modelech „já-ty“, „já-ono“. Podivná je argumentace, že frommovský psychoterapeut musí kvůli hloubce záběru věnovat pacientovi více času než freudovský psychoanalytik, a tím pádem nemůže pomoci tolika lidem (s. 55). Základní neznalost psychoanalytické věci. Není výjimkou, že psychoanalytická léčba trvá několik let. Ani psychoanalýza ani Fromm na první místo nekladou kvantum pacientů.

Předkladatel vidí jako jeden z důležitých rozdílů mezi Frommovou a Buberovou filosofií to, že Fromm používá slovní spojení „předmět uctívání“ pro označení Boha. „Dle Bubera se nám vše, k čemu přistupujeme jako k předmětu, nemůže nikdy zjevit. Proto si dovoluji tvrdit, že Buberovo „věčné Ty“ se této Frommově tezi vymyká“ (s. 56). Zde se projevuje nepochopení Fromma.

Jednou z vlastností Frommova pojetí zkušenosti X je, že nemá formu „předmětu“. „Předmět uctívání“ není totožný se zkušeností X. Fromm do ní zahrnuje veškeré fenomény hluboké zkušenosti s hloubkou bytí, která zahrnuje i zkušenosti neevropských kultur a náboženství. Přinejmenším v těchto dvou ohledech (pojetí lásky a fenomén X), se lze domnívat, že Fromm je hlubší a univerzálnější než Buber, který se jednostranně orientuje na židovském modelu Boha.

Nicméně by se dalo poukázat na Frommovu nedostatečnou analýzu ideologické funkce východních náboženství. „Na zenu Frommovovi imponovaly zejména antiautoritářské tendence; zen nemá oporu v nějaké nadpřirozené autoritě, nýbrž se opírá o zdravý rozum“ (s. 62) Srov. Knihu „Zen at War“ od Brian Victoria (1997), kde se hovoří o propletení zen-buddhismu a japonského imperialismu a o dvojznačného vztahu D.T. Suzuki (zmiňovaného v předkládané práci) k militaristickému využití základních zen-buddhistických praktik.

Závěrečná práce splňuje podmínky kladené na závěrečné práce v příslušném oboru.

22.12. 2017

Doc. Michael Hauser, Ph.D.